

PDF Compressor Free Version

Энсиэли

○ Нам улууһун хаһыата ○

Норуот күүһэ — көмүөл күүһэ!

1935 сыл алтынньы 5 күнүгөр төрүттэммитэ

2009 с.
Сэтинньи
4
күнэ
Сэрэдэ
№ 135
(10270)

1996, 2005 сылларга республика бастың хаһыата

Улуус баһылыгың мунһаабыттан бэлитээһиннэр

МЧС иһитиннэригинэн ааспыт нэдиэлэҕэ Үөдэйгэ оҕо уотунан оонһоон кыра умайыһыны таһаарбыт. Олохтоох баһаарынай чаас кэлэн умулларбыт. Тэрилтэлэр салайааччылары баһаартан сэрэхтээх буолууга үөрэнэ-эхтээхтэр.

ОГПН иһитиннэригинэн 1 Хомуустааха оҕо саадыгар провод хатыһан сыт тахсыбыт. Баһаартан куттала суох буолууга кэһиилэр баалларынан детсад үлэтэ 5 хонукка тохтоуллубут. Бу детсад проводката 2 сыллааһыта уларытыллыбыт эбит, улартыһа сирэ умайыһыт.

«Эт-ас» ООО кадрыван хааччыллыгыта үлэлэһэн 2 үлэһити ылбыт, билгин өссө 2 үлэһит миэстэтэ наада. Оскуолалар, оҕо саадтара бу тэрилтэттэн этинэн хааччыллыбытттар.

Культура управлениетын начальнига А.В.Кириллин Хатырыкка баар М.К.Аммосов аатынан СР Государственноһы музейин директорыван аһаардыт. Саҥа начальнигынан Соловьев Николай Анатольевич аһаардыт, бу иннинэ Ыччат министрствотыгар үлэлэһибит.

Сэтинньи 5 күнүгөр улуус мунһаабын сессията буолуоҕа, манна улуус социальнай-экономическай сайдыгытын программата бигэртэтиллиэҕэ.

Улууска ОРВИ ыарыы элбэбэит, ол курдук ааспыт нэдиэлэҕэ суһал көмөҕө 41 вызов кирибит. Аһаардас субуота күн су-

һал көмөнү 26-та ыһырбытттар. Икки ыарыһах балыһаҕа кирибит. ОРВИ элбэбэитинэн сибээстээн эбии суһал көмө биригэдэтин тэрийэргэ, үлэһиттэр хамнастарыгар 70 тыһ. солк. наада буолубут.

Доруобуйа харыстабылын үлэһиттэрэ селекторнай мунһааха сибииннэ грибинэн 12 киһи ыалдыһытынан суһал миэрэлэри ыһыһа этилибит. Ол курдук маассабай тэрээһиннэри тохтотуу, каникул кэмигэр оҕолору ханна да ыһпат сорукуртурар. Оттон нэһилиэһиннэ маасочнай режимгэ кириэрэ ирдэниллэр буолубут, ол эбэтэр хас биридии киһи мааскалаах сылдьара аны ирдэниэҕэ. Балыһа стационардыгар маасочнай режим кириэрин таһынан ыарыһахтарга сылдьыы тохтоуллар.

Республикаҕа сэллиги утары охсуһууга бири кэлим киин тэриллэринэн 2010 сылтан Намнааһы сэллик диспансера сабыллан, 25 куюйка сарбыллар, 19 үлэһиккэ штатты сарбыһыһа баралларың туһунан уведомление туттарыллар. Ол гынан баран 2-3 сылынан диспансер үлэтин салгыан сөп диэн, оборудованиэ барыта ыскылаакка хараллар. 2010 сылтан уопсайынан дьон балыһаҕа сытар куюйка-миэстэлэрэ сарбыллары сабажалана.

Маасочнай режимгэ кириинэн сибээстээн бири маассабай тэрээһин ыһыһыһа суохтаһын туһунан тустаах тэрилтэлэргэ ааспыт бэтинсэҕэ

тиэрдилибит. Эпидемиологическай балаһыанһа улууска мөлтөх. Ол курдук Мэнэ-Хаһааластан кэлбит мөлтөх туруктаах олохтоох ыал кыһыһаах ыһыһаһынан (чесотка) ыалдыһыт. Маны таһынан лиистик ыарыы элбэбэит.

«Эрэл» ООО үлэтин тохтоотурун Роспотребнадзор кылаабынай бырааһа Л.И.Ильина улууска санитарнай турук өссө мөлтүөбүң туһунан эттэ. Онуоха «Эрэл» оннугар атын тэрилтэ бөбү хомуууунан дьарыһаһыһын, ОДКХ бу үлэни ыларга бэлэмин, олохтоохтор управлюнщай компанияларың бэлэйэрэ талыахтааһарың, ол эрээри бу туһунан олорор фонда (жилфонд) дьоноту туу да билбэттэриң, село 15 оукурукка араарыллан, 15 салайааччы сайыһы быһа хомууҕартыт бөхтөрүң «Эрэл» ООО кыһайан хомууһаһың туһунан Нам селотун баһыһыһа П.М.Попов эттэ. «Эрэл» ООО өссө да 3 ый устата үлэһиттээх.

Үөрэх управлениетын начальнига В.Н.Дьяконова алтынньы 27 күнүттэн Москва куоракка бүтүн Россиятаһы педагогическай мунһаах съёһигэр сылдьыбыт, киһи республикаттан барбыт 12 киһиэхэ делегация саһаабыгар кирибит. Бу сьезкэ барыта 1000-тан таһа педагог кыттыбыт, МГУ ректора В.А.Садовничай, Гос. Дума үөрэһирин комитетын председатели Балыһин о.д.а. иһитиннэри оһорбуттар.

Физика, математика предметтеригэр, инбэлиит оҕолору дьиэҕэ үөрэтиигэ улахан болгонтону уурууга о.д.а. бопшуруостарга кэһсэти буолубут. Сьезд МГУ интеллектуальнай киһигэр ыһыһыһыт. Делегаттар космонавтика музейыгар о.д.а. кэрэхсэбиллээх сирдэргэ сылдьыбытттар.

В. РЫКУНОВА

көһүүгэ орто эмп үлэһиттэриң, чиулаан үрдук категориялаах сибээстэлэр хамнастара 6 тыһыңчаттан 2 тыһыңчаҕа диэри аччырың, бюджет үлэһиттэрэ олорор дьинэн хааччыллыһылара быстар мөлтөбүң, ипотекаҕа бастақы усунуоһун сыһаата ыараханың кыһайан кирибэттэригер болгонтону тарта.

Форум үлэтин сүңһүүнэн резолюция ыһыһыһа уонна государственнай былаас органнарыгар үп-экономическай кризис кэмигэр хамнас аччааһыңың тохтотон, социальнай-үлэ сыһааннаһығың бэрээдэктээн, араас нормативнай-правовой актлары, правовой механизмнары оһороллорууга ыһыһы таһаарыһыһа. Резолюцияҕа Дальнай Восток регионун олоҕо Россия киһи оройуоннарыһааһар ыараханың стимулирующай, компенсационнай төлөбүрдэри хаалларарга, авиатранспорыңан уопускаҕа киһи Россияҕа барыы-кэли үп өттүнэн кыһаар хааларың ситиһэргэ о.д.а. пууннар киридилэр.

Альбина КУЛИЧКИНА,
доруобуйа харыстабылын профкомун чилиэһэ

Хайдах олордугут, ыаллар?

ЭР ДЬОН ЭБЭРДЭЛЭТИЛЭР

Хамаһаттаҕа «Тупсууна» диэн дьахталлар түмсүүлэриң иккис сыһын салайар Людмила Петровна Дьячкова тэрийиитинэн күн күбэй ийэлэр субуотатаағы киһэлэрэ «Түһүлгэ» сыһыһалан дьиэтигер ыһыһыһа. Үстэн элбэх оҕолоох орто саһстаах ийэлэр сырытыллар. Киһилэри эбэрдэли 8 ырыһыт эр дьоноту ыһырбытттар. «Күөх уоту» санатар толору аһаах остуолу тула олорон эрэ кэрэ аһаардар кэһсэттилер, ыһлаатылар-туойдулар. «Хотуннара» Людмила Петровна эбэрдэһэбитин кэһһэ, Намтан кэлбит, «Дьыл кэмэ» диэн компакт-дискэлээх мелодист Вячеслав Михайлов хас да ырыатың бэлэхтээтэ. Элбэх оҕолоох ийэлэр Анна Заровняева, Февронья Кононова, Анна Стручкова, Антонина Сивцева, Мария Анисимова у.д.а. тыл эттилер. Ол аһыы ырыһытттар ойон тураннар музыкальнай эбэрдэлэриң тиэрдэн иһтилер. Ол курдук Герасим Дорофеев, Илья Федоров, Егор Парников, Николай Жирков, Алексей Саввинов ыһлаан иһитиннэридилэр. Вячеслав Михайловы иккис тэриң көрдөһөн ыһлаттылар. Дохсун ытыс таһыһын маһыһлаатылар. Үңкүү быһыһыгар булуғас өйдөөхтөрөгө араас көрдөһөн оонһуулар ыһыһыһыһылар, кыһыһыһааһар бириистэри туттулар.

Е. ФЕОФАНОВ, Хамаһатта

УЛАХАН НЭҺИЛИЭК ЫЧЧАТЫГАР...

Хамаһатта нэһилиэгэр 1702 киһи олороруттан, 17-35-гэр диэри 432 ыччат баар. 241 ыал аһыһыларуттан, 30 саһһыгар диэри 50 ыал олорор. Нэһилиэк ыччаты быһыһы Ыччат сыһын саһмай сүрүн тэриһинэ — республикатаағы спартакиадаҕа кыттыһыта элбэҕи этэр. Спартакиадаҕа 30 улуустан, 156 нэһилиэгэтэн, 66 үлэ коллективыттан барыта 5 тыһыңча эдэр дьон кыттыһы ылбыта. Тэриһин сүрүн уратыта — идэтибит спортсменнары буолбакка, үлэһит ыччаты кыттыһары. Маны таһыһа баскетбол, аэробика, лапта курдук көрүңгэри киһи маассаба тарваттар сорукур ситиһилиннэ. Улуустарыңан, зонанан күрэхтэһиһилэр түмүктэриңэн, бастыңнар республикатаағы финалга күөн көрсүбүттэрэ (5 хамаанда: Уус-Алдан Сыһырааҕа, Сунтаар, Үөһээ Дьааһы Баатаҕайа, Хаһалас Мохсоһолоһо, Дьокуускай «Якутпроект» тэриһтэ кыттыһыттартытан, Уус-Алдан Сыһыраағы ыччаты муһуһугу кыһыһыһаһыңан таһсан УАЗ маһыһыһаһа наһараадаламмыта). Кэрэхсэбиллээҕэ, үгүс улуустарга хомуур хамаанда буолбакка, кыһыһыт бири нэһилиэк хамаанда бүтүн улуус чиһин көмүскэбэти.

ЫЧЧАТ ЛИДЕРЭ

Биһиэхэ улуустаағы күрэххэ хамаһаттатар хотоннор, Хаһаласка зонанан күөн көрсүүгэ бүтүн улуус аатыһтан кыттыһыттара. Бу туһунан нэһилиэк ыччатың лидерэ Александр Жирков санаатың маннык үллэстэр: «Улууска ыһыһыһыт спартакиадаҕа нэһилиэктэр кыттыһылары мөлтөх этэ. Баара-суоһа 1 Хомуустаах, Үөдэй уонна биһиги эрэ күрэхтэһиһиһит. Уопсай түмүккэ кыһыһыһаһыңан таһсан улууспут аатың көмүскүүр чиһскэ тиксиһиһиһит. Хаһаласка киһи оройуоннар, куораттар (Дьокуускай, Нерюнгри, Покровская) уонна куорат кыттыһыһаһы нэһилиэктэр күрэхтэһиһиһит. Хомойуох иһин, 5-с эрэ миэстэни ылбыһыт. Ол эрээри, улаханнык санаабытың түһэрбэһиһит.

Кыһааһыһаһа — бүтүн республика ыччатың түмүт спартакиадаҕа тийэһэн бэйэһитин көрдөрөн, атытттары көрөн кыттыһыт буолар. Дьиниһэн, кэһкэ көрүңгэргэ улуустар бары тэһмит». (Бүтүүтүн 2-с стр. көр)

АБЫҺАХ ТЫЛ МИННЬИГЭС

Араас кэмгэ улуустаағы оҕо социальнай-реабилитационнай киһиңгэр элбэх оҕо олорон аһаар. Манна 3-18 саһстаах оҕолор хаһыһаллар. Сорох оҕолор өр кэмгэ олорор түбэлтэлэрэ баар. Ол иһин элбэх үөрэх тэриһэ, таһас-саһа наада буолар. Манна үтүө санаалаах биридиһилэһэн дьон, тэриһтэлэр, предпринимателлэр акцияларга кыттан элбэх көмөнү оһороллор. Ол курдук бийһыл күһүнүң акцияҕа «Глория Джинс» (ИП Иванова Л.Е.), «Светлана» (ИП Макарова С.И.) маһаһыһыңнар, «Талба» рынок (дир. Местников П.В., Коркина Е.И. тэриһиниһэн), ИП Иванова Т.Д. оҕолорго олус үчүгэй таһаардары биэридилэр.

Оттон ОДКХ (нач. Игнаһыев Н.В.), музыкальнай оскуола (дир. Афанасьев А.С.) коллективтара харчыһан, Намнааһы 1, 2 №-дээх орто оскуолалар, педколледж, улуус балыһыһағың хирургическай, родильнай отделениелара, пенсионнай фонда управлениета үөрэх тэриһлэриң аһаллылар. Улуустаағы оҕо социальнай-реабилитационнай киһи коллектива, иитээччилэрэ аһара хаһалааһа тарга маһталларың тиэрдэллэр.

Бэйэ информ.

ОЛОХТОН ХААЛЫМА!

«Энсиэли» хаһаакка сибээс отделениеларыңан, общественнай сурутаччыларыңан 2010 сыл бастақы аһарыгар сурутуу ыһыһылар.

2010 сыл бастақы аһарыгар сурутуу 6 ыйга — 300 солк., 3 ыйга — 150 солк., 1 ыйга — 50 солк.

Хаһыат индексэтэ — 54889, нэдиэлэҕэ иккитэ таһар.

СУРУТУУ - 2010

Профсоюзтар олохторуттан ДАЛЬНАЙ ВОСТОК ФОРУМУГАР

Алтынньы 15-17 күннэригер Владивосток куоракка ДВФО регионун бастақы сүһүүх профсоюзнай тэриһтэлэриң 1-кы форумна буолан аһаар. Форумна 450 киһи кыттыһы ылла. Саха сиһриң 11 киһилээх делегациятын Ил Түмэң депутата, Саха республикатың федерациятын председатели А.Н. Ким-Кимэң салайда. Биһиги улууспут эмчиттэриң райкомун председатели Вера Бочкарева бүтүн республика доруобуйа харыстабылын үлэһиттэриң бэрээстэһиттэлэ буолан делегация саһаабыгар киридэ.

Форум кыттыһыһаһара саһа отраслевой хамнас төлөбүрэ Дальнай Востока итэһтээһиң, ситэтэ суоһун бэлитээтиһилэр. Эттиһлэригер сүңһүүнэн Приморьеҕа горнометаллическай салаа, Дальневосточнай электропрофсоюз кыһалдыһарың, «Саһалиң Энерго» социальнай нолуоктар чэһчэтиһилэриң, Арсеньевская авиационнай завод проблемала-

рың, «Камчатсккомунэнерго» монкурууттаабыт тэриһтэ үлэһиттэриң көмүскэһиңи, Приморская кыраай РФ оборонатың министрствотың судоремонтнай заводун предпринимателларың хамнас төлөһүңүгэр коллективнай акцияҕа кыттыһарың, эдэр ыччаты профсоюзка кыттары о.д.а. бопшуруостарга тохтоотулар.

А.Н. Ким-Кимэң Саха республикатың профсоюзтара «За достойный труд» бүтүн аһн дойдутаағы күннэҕэ актыыбынайдык кыттыһытттары уонна республика салалтатың, министрстволарың, ведомстволарың кытта көрсөн бэйэлэриң этиһлэриң суругуһан биэрибитэриң эттэ. Саха сиһриң профсоюзтарың үлэһитриң билиңги кэмгэ саһа сорукутары уонна сүрүн хайыһаһыларың кэһсээтэ.

Вера Владимировна Саха сиһриң делегациятың аатытттан бэйэтиң этиһитиһигэр саһа отраслевой система төлөбүрүгер

2009 сүл — Россияға Ыччат сүлэ

УЛАХАН НЭИЛИЭК ЫЧЧАТЫГАР...

(Бүтүүтэ. Иннин 1 стр. көр)
Бэлиэтээн эттэххэ, Александр бу «дуоһунаскы» 2007 сылтан үлэлиир. Кэргэннээх, икки оҕолоох. Юристын итин буолуо, тута кыһаллар. ыччат политикатын, быраап бопшууостарыгар уонна байыаннай учуот специалиһынан анаабыттар. Маны тэҕэ нэһилиэк депутаты, итинэн бүтүн улус ыччаттын парламенын председателэ. Бу тыа сиригэр олоор 28 саастаах эдэр киһиэхэ ботучу соҕус сүгүһэр. Ону эрэллээхтик, эппизтинэстээхтик сүгэр эбит диир Александр кэпсээнигэр уонна дьонго-сэргэҕэ сыһыанымтан биллибит. Үөлээннээхтэрин, билинни ыччаты, түмсүүтэ суохтар, өрүү кыгытар, кэлэр-барар эрэ киһи общественай хамсааһынга сыстар диир сыаналыыр. Үлэлээбитэ үһүс сылыгар барыт уол дьону түмэр, мунһар ыарахан диир эттэ.

Быйылгы ыччат сылыгар сүрүн үлэлэринэн, хамсааһыннарын кыра, орто саастаах оҕолоро анаа сайын сөгүһүүр сир онорбуттар. Аны спортивнай площадка тутан саҕалаабыттар. 2007 сылтан Ыччат кварталыгар кыайтарбакка турбут уот, гаас кэлэр сылга быллаанга кирбит. Бу сылырга 10-ча дьээ тутуллаан киирбит.

ЭДЭР ЫЛГА

Салгы Александр билигини 5 уоллаах Дмитриевтар диир эдэр ыалга ыалдытатта. Тэһгэһэ чуҕаһаат, дьилэрин-уоттарын, хайдах тэринэн олоруларун көрөөт, маска, тутууга сы-

PDF Compressor Free Version

ныаннаа саҕуоларытута эһэ ийэтэ биригээдэлээх уонна уһанарга дьобурдаах буолан, хаачыстыбалаахтык, кылгас кэм иһигэр дьээ тутан биэрэллэр.

Холобура, үлэлэрэ муус устар-тан саҕаланан баран, күһүн хойука диири тардыллыан сөп.

«Кризис тыһна элбэх оҕолоох ыалга, эһиэхэ, билиннэ дуо?» диир ыйытыбар хаһаайка: «Аҕабытыгар өрүү сакаас киирэ турар. Дьон дьээ туттарар, харчылаах, үптээх буолан сакаастыыр буоллахтара. Онон сыаналаатахха, кризис тыһна улахан-нык биллэ илик». Оттон уол оҕону иттигэ санаатын бу курдук эттэ: « Мин дьээ кэргэмэр үксүбүт кыыс этэ, ол иһин уол оҕону итэр ыарахан эбит дии саныбын. Билиги уолаттарытын боростуойдук итэбит. Саамай кылаабынайа үлэҕэ сыһыарабыт. Маннайгы кылааска киирдилэр

эрэ, дьээ ис-тас үлэтигэр көмөлөспүтүнэн бараллар. Хас биридиилэрэ эбээһинэстээх. Сэ-лээннээхлэр эрээри, син толороллор. Улахан мэхэйбит — компьютер. Онуоха каникултан каникулга диир принциптээн ууран кэбиспиит туһалаах, көдүүстээх эбит». Бу ыалтан санаабыт көтөүллэн таҕыстыбыт. Бэйэ күүһүгэр, кыагар эрэнэн санаа хоту ололордон ордук туох баар буолуой?!»

ЭДЭР ИЙЭҒЭ

Салгы үс оҕолоох эдэр ийэҒэ сырытыбыт. Биллэр биричинэнэн кимин-тугун сийили суруйбаппыт. Сибилгин мааны, сиздэрэи тутуулаах дьээҒэ-уокка, толору дьоллоох дьээ кэргэнгэ сылдьан баран, эмискэ кыра, кыараҒас, хараґа, сииктэ-эх, куһаґан, кир сыттаах дьээҒэ киирэн баран, олохпун кырды-га бу буоллаґа диир санаа күлүм гынэн ааста. Хаһан баґарар, ханна баґарар олох икки өрүттээх. Онон улахан нэһилиэк иккис, хараґа өрүтэ хайдах ололор эбит-тий? Бу эдэркээн кыһы кытта кэпсэтэн, кини хайдах ололорун көрөн баран, хайдах да үчүгэй диир сыана быһарым табыллы-бат. Оттон кыыс бэйэтэ үчүгэй-дик ололорун диир.

Оскулоаны бүтэрээт кэргэнэ суох оҕоломмут, онон үөрэм-мэтэ, иккилин оҕолонон баран, үөрэх туһунан санаабат да буол-бут. Билигин үһүс, бириин аас-

пыт кыһын көрөн ололор. Гражданскай эрдээх. Кыыс бэйэ-этэ дьарыктаах буолуу кинигэ учуокка турар. Пособиеларын, кыра хамнастарын ааґан ыйга 8 тыһ. солк аахсаллар. Саамай мэхэйдээҒэ — дьоммутун кытта биригэ ололорбут буолар диир. Кинилэри кытта өссө оскуолаґа үөрэнэр биригэ төрөөбүт үс быраата, төрөспүттэрэ бааллар. Ыччат сылын туһунан ыйгыты-бар, оруннаах эппизтэ суох. ДьээҒэ ололор буолан кыһаллы-баппын диир. Кэпсэтибит түмүгэр туспа дьээһинэн баґа-рыин эттэ.

Туох түмүккэ кэлиэххэ сөбүй? Бастан туран, билиги кини буолбатахпыт, ол иһин араас санааґа куустаран муһаахсий-абыт, иккилинэн, баґар, ити кыа-раґас, хараґа дьээһинигэр ким-нээҒэр дьоллоохтук, эйэлээхтик ололорлору буолуо, үсүһүнэн, үрүң, хара баарын тэґэ дьон хан-да биир тэґ олохтоох буол-батаґа, ол суотугар олохпун ин-тэриһинэи буолуо.

Бу Хамаґатта эрэ нэһилигэр баар көстүү буолбатах дии сана-ыбын. Хас бириди нэһилиэккэ манньк дьээ кэргэттэр баар бу-улохтоохтара. Онуоха дьаһалта үлэһиттэрэ харахтарын быһа симэн, тугу да гыммакка ололор-лор диир этэр табыллыбат. Хо-лобура, бу ыалга уоттара, гаас-тара быһыллыбытыгар олохтоох дьаһалта бэйэлэрэ төлөөн хол-ботторбуттар. Эдэр ийэ биир кы-һын улугуһаабы приюкка олох-тообуттар. Онон болґомто суох буолбатах эбит.

Л. Уваровская

Хамаґатта улугуһаабыт баар буолуохтаах. Манна билигин 1700-кэ киһи оло-лор. Уруккута сүөһү иттигинэн, бурдугу ыһынан, оҕуруотунан лаппа тахсылаахтык дьарыгыран ололор-бут «миллионер» «Ленин» колхоз, кэһники, 70-с сыл-лартан бэттэх «Комсомоль-скай» совхоз киһи уһайба-та. Ол бэйэтэ ыһыллан били-гин оччотооґу көхтөөх, күүрээһинээх, хогоулаах үлэ билигэ — Хамаґатта «ханан этэй, ханна этэй?» дииэххэ дьылы дьонун мөссүөнэ, үтө аата, республиканы тилийэ көтөр сураґа-садьыга симэ-лийиэххэ буолан ололор.

Ол эрээри, нэһилиэк олох тугунан да аата ахтыллыбат, су-раґырат диир кэлтэй этэр балы-ра бэрт буолуо. Кини аатыгар — дьонун үлэлээх оскуолалары-нан, культуратын, кырдыґастар-ын дьээһинэн, үөрэххэ, культураґа ситиһилэринэн, дойдуларын туһугар ыарахатта-ры аахсыбакка олус бэринилэ-эхтик, күүстэрин-уохтарын бүүс-бүтүннүүтүн биэрэн туран үлэлээн кэлбит ытык кырдыґа-старынан, кинилэр үтүөлэрэ-өһөлөрө умнуллубатынан уода. культурнай-маассабай тэрээ-һинэринэн.

90-с сыллар саґаларыгар «үөһээһилэр» быһаарылары-нан совхозтарын монкуруутта-таннар хас да коллективнай ха-һаайыстыбаґа арахсыбыттара. Хаһаайыһнааһын бу көрүңүнэн бэрт кылгас кэмгэ дьаһаныах-ча буолан иһэн, хайдыбит иһик-кэ уу тохтооботуну «дьоллоох олоххо» тардыһы тэтиэм уураабакка, өссө 57 аґы баран бааһынай хаһаайыстыбалар бу-олаллар. Совхозтарын бааһы-дуолун паайга үллэстэн үллэн-нэһипиттэра.

Ити кэмгэ Хамаґатта ыал-ларыгар, тэрилтэригэр, айы-лра гааһа киирбитэ. Онон мас, чох экирэттиһэн сыраны-сыл-баны эһи, оһоґу манаан күнү-дылы сүтэри кыһалґата тох-тообута. Хаһаайыстыба тэринэ-рэ, тутарга бу түгэн улахан көмөлөөх буолуохтааґа да... Ба-лай да кэм ааста, саґа хаһаай-стыбаларыт атахтарыгар туран үгүс дьону үлэлээх-хамнастаах онороллорун онугар аґыһаатар аґыһаан билигин баара-суоґа 19 эрэ хааллылар. Балартан аруйыт да сэнилээхтэринэн «Уруйэ» (Г.Г. Дорофеев), «Кыталык» (П.Д.

ХАМАҒАТТАЛАР, КИМИЭХЭ УОННА ТУОХХА ЭРЭНЭБИТ?

Жирков), «Сэргэ» (В.А. Гераси-мов), «Сүүрэн» (О.Г. Жиркова), «Радуга» (М.В. Попова), «Сы-һы» (Д.И. Филиппов), «Үктэл» (М.Н. Максимова) бааһынай ха-һаайыстыбаларын ааттыахха эрэ сөп. Баар бааһынайдартан хаһаайыһнааһын икки-үс көрүңүнэн (сылгы, ынах, көтөр иттигинэн) 5 хаһаайыстыба ыл-сан үлэли сүлдьэр. Аґардас ыһыныан эрэ «Сүүрэн» б/х (сал. С.Г. Жиркова) хаһыс да сылын ситиһилээхтик үлэлиир.

Нэһилиэккэ тохсунньуга 1166 ынах сүөһү, сылгы 426, 18 төбө сибиин-нэ баара. 10 ый уса-тата ынах сүөһү төбөтө 1472-гэ, сылгы 582-гэ, сиби-иннэ 70-кэ, көтөр 401-гэ тиийбит. Бу ыйдарга баар сүөһүнү сорґотун идэхэ оностоухта-ахтар, араас наада-ларыгар туттуохтаахтар. Оччоґо эмиз ааспыт сүл кэрдииһигэр түһүөхтээхтэр, эбилин баар бу-олара саарбах (сорохтор аны сүөһүнү иитэн бүтэбит дииллэ-риттэн сабаґалаахтаха). Арай сылгы ахсаана бэрт кыратык эбиллиэх курдук. Сириин ситэ дьарыктаамат, атын производ-ствота суох нэһилиэккэ сүөһү, сылгы ахсаана быйыл аґыйах.

Бааһынай хаһаайыстыбалар ынах сүөһү 40,2%-нын, сылгы 35,7%, сибииннэ 17,1%, көтөр 34,7% иитэллэр. Манта кэстөрүнөн тэрээһиннээх хаһа-айыстыбалар нэһилиэк эконо-микатын быһаарар сүрүн күүс өссө да була иликтэр.

10 ый түмүгүнэн 611 тн үүт ыаммыт, эбэтэр сорок 70% эрэ толоруллубут. Хаалбит икки ыйга былаан быһымынан өссө 264 тоннаны туттарыахтаахтар. Ол эрээри ыйга 50 тоннатан ор-дугу ыан туттарбакка иһэллэри-нэн, эбиитин эһи аһаты ситэ-тэ суовунан үүт түһэр кэмэ буо-ларынан, соґотуопка 100-кэ тоннанан туолбат туруктаах.

Хайдах ололдоґут, ыаллар?

Хортуоһпуйу үүннэри былаа-на, сүннүнэн «Сүүрэн» б/х (О.Г. Жиркова) күүскэ үлэлээн, 102% толоруллубут.

2700 т оту оттуур сороктырын 548 т аһарыттар. Онон кыстыгы этэнгэ туоруур кыах баар буол-бут. 390 куурусса 33852 сыммыты сыммыттаабыт. 1 кууруссаттан сылы быһа 86 сыммыты ыбыттар. Сыһпаара сыммыа буолбатах бу-

Билинни ыһы иэһиттэн хортуоһпуй бааһыната 54 га, оґуруот аһа 13 гектар. Эмиэ сы-һпаара көрдөрөрүнэн дииргэ тиийэбит — бу нэһилиэккэ сир үлэтинэн олохтоохтук дьарык-таммахтаґа ырааппыт. Бу ха-алыһы сылгыны, сүөһүнү иттигэ хото охтоннор балаһы-аньалара манньк дииґи 1700 киһи нэһилиннэлээх нэһили-

Билыргылы — саабы күрдэһүнэн ыраастаан...

Техническэй модернизация хаһан сабаланаґаґай? Тыа сиригэр...

олаґына, бу салааны тустаах ха-һаайыстыбаґа аґардасноцоогу эрэ тэбэр дьарык быһымынан сыана-лыахха сөп.

Эт былаанын толоруохпун диир суоттаналлар. Анааран көрүүлэрэ оруннаах. Өссө аһары барыан сөп курдук, ынах сүөһүбүтүн эһэбит диэччилэр ба а л л а р ы н а н . Нэ һ и л и э к к э сүөһүнү көрүүнэн 40 саастарын лаппа ааспыт аґа, кырдыґас эрэ дьон дьарыгыра сүлдьэллэр. Эдэрдэр сүннүнэн үлэтэ ыра-ханынан, түбүктэвинэн, сытын-сымырын тулуйбаттарынан, онно эһи төрөспүттэрэ да күһэйбэт-тэринэн билинни сайдылаах үйэґэ сүөһүлэһэн-таймаланан ололорухтарын баґарбаттар.

Нэһилиэккэ 1216 гектар баа-һына баарыттан 67-гэр эрэ ыһы ыһаллар. 1149 гектара быраґыл-лыбыґа ырааппыт, оһорбо сиргэ кубулуйубут, күрүэтэ барыта сиһилит. Маны барытын туһаґа таһаарыахха, бүтэйдииххэ диэ-тэххэ дьобигит кыаллыбат дьыа-ла буолбут. Кыра хаһаайыстыба сананы да суох.

эккэ сылын аайы ортогунан 1200 төбөнү ааспат ынах сүөһүнү, 590-ча төбө сылгыны эрэ дьыл таһа-аран кэллилэр.

Онон манта иннэ Хамаґат-та бугүңнүтүн курдук, тыа ха-һаайыстыбатын салаатыгар кур бэйэтэ кубулуйбакка, саналы көдүүстээх хайысханы туту-һан тэриммэтэһинэ, түмсүбэтэ-һинэ, ордук сир үлэтигэр, дьо-нун-сэргэтин олоґо ыарахатта-ры көрсөтөр туруктаах эбит диир санааґа кэлэ тураһын.

Хамаґаттаґа сылдьан хас да киһини, бааһынай хаһаайысты-балар үлэһиттэрин кытта сэхэр-гэстим. Сорохторо сүөһүбүтүн эһэбит, аччатабыт дэһэллэр. Оно араас биричинэлээхтэр эбит: кыайбаттар, оттооһун, от-торун тиэйтэрен аґалылары аһары ороскуоттаах, ыччатта-рыттан ким да салгы дьарыгы-рар санаалаах киһи суох, үүтү, эти туттарыы эрэйдээх, сүүрүүтэ-көтүүтэ элбэх, тут-тарбыт бородукуһууларын хар-чытын кэмгэр ылбаттар уода. Сир үлэтинэн дьарыгыран

үлэлээн испит бааһынай хаһаай-ыстыбалар сүрүн эстибит бири-чинэлэрэ үүннэрибит үүнэйи-лирин соґотуопкалаахчыларга туттаран баран тута төлөбүрүн ылбатахтара, сорох бородуук-суйаларын харчытын ол тэрил-тэлэр монкурууттаан олох да аахсыбатахтара, таһычы мэ-ллиттэрэ. Ол түмүгэр ылбыт кредиттэрин кэмгэр төлөбөккө ыйаммытара буол-лар. Хаһаайыстыбалар кэмгэр төлөһүү уонна государство өттүтүтэн ыһыныны ыталлары-гар өйөбүл суоғунан ГСМ, ыһы сиэмэтин ылар, үлэһиттэри кыт-та төлөһөр үбэ суох буолан, ыһы-ны кэмгэр, толору ыһпакка ноцооко тэбиллэн эстэр суолга киириилэригэр өссө биир төрүөт буолбут. Сорохтор атахтарыгар турбатах өссө биир биричинэ-лэрэ ГСМ, саппаас чаас ыараха-на уонна бородукуһуа тутуллар сыаната кырата буолар.

Ыһынан дьарыгырар баа-һынайдар сир үлэтигэр респу-блика салалтатын өттүтүтэн аас-пыт сылтан саґаланан балай да бо-лґомто ууруулан эрэрин бэлиэтииллэр. Ыһыґа субсиди-яны бааһына иэһинэн биэрэр гына быһаарыллыбыта улахан сэргэхсийини таһаарыт, эрэ-ли үөскэпит. Холобур, «Сүүрэн» б/х (сал. О.Г. Жиркова) уода. ыһы иэһин эбэр санаалаахтар.

Нэһилиэккэ бааһынай хамса-аһын өһүйбэтэх сүрүн төрүөтэ (кэпсөпит дьонум санаалары-нан) хаһаайыстыба салайаачы-тын тэрийэр дьөбүра, билитэ-көрүүтэ тиийбэтэ, үлэһиттэрин үлэґэ сыһыаннара, эппизинэс-тэрэ намыһаґа буолбут.

Бааһынай хаһаайыстыбалар ачыгыһдарынан дуона суох до-хуогу ылаллар. Онон элбэх дьо-ну үлэлэтэр, үлэлэммит үлэни сөптөөхтүк, кэмгэр төлөһөр кы-ахтара суох. Төлөһөр да буолла-хтарына, үксүн натуралан онороллор эбит. Ол да иһин дьон-сэргэ бааһынайдарга сыһан үлэ-лиэн-хамсыан баґарбат.

Хамаґаттала билинни кур-дук ололдохторуна улахан сай-дыы тахсыа суох курдук. Онон сири-уоту, бааһыналары көдүүстээхтик көрүнэр, хаһа-айыстыбалары сайыннарар, дьон үксэ дьарыктаах буоларын сити-һэр туһугар хаһаайыһнааһын саґа көрүңүнэри уопсай сүбэһэн тобуллахтарына, тыа хаһаайы-стыбатынан кэскиллээхтик дьа-рыктаннахтарына сатаныһы.

Иннокентий ИВАНОВ

Дьизэ кэргэн баар буолан, көлүөнэлэр солбуһаллар, кэхти-бэт мэнэ үйэлэнэллэр. Кырдык, биһиги үйэбитигэр, ордук саха сиритигэр-туомугар бэриллэр, олохпут туох баар кэрэхитигэр ыал буолу, дьиз-уот тэринии уонна үгэс быһыгынан бэрил-либит удьуоругар би-саас тухары тутаары би-сиргэ до-робут. Онтон дьизэ кэрэни буола үйэлэни суотуулааһы бары билэбит. Чугас холооннооһор дурда-хаха, өйбүл, оттон оҕолоругар холобуру буолан, олох салһанар суолун, быстыбат ситимин ыйан-кэрдэн биэрэр үгэстээх буолуохтаах.

Эр киһи, дьылбатын ыйааһынан атын сиргэ күтүөт буолан, түөлбэлэн олоһор кэргэни дьонугар бэйэтин майгытын-сигилитин, олоххо тардыһар үтүө өрүтүн көрдөрдөбүнэ эрэ дьэ чахчы күндү күтүөт буолан уос номоһор киирэр. Оттон эдэр сааһыттан чөл олоһу төрдүтүн тутан, спордуна дьарыктам-мыт, кэккэ ситиһиллэммит буолабына уонна ол дьарыгы оло-бун аргыһа оҕостон, оҕолоро утумнууларыгар күүс-уох, сал-гыны сайдалларыгар кыах биэрэрин дьэ биһиги киэн эйгэбэ та-һааран сырдатар үгэстэниэхпит.

Бүгүн сырдатар дьонум, аас-пыт үйэ алта уонус сылларын бүтүүлэриттэн сафалаан би-лингни олоххо дылы биһиги нэ-һилиэкпитигэр анардас Үөдэй-тэн төрүттээх күндү күтүөттэр буолан бур-буруо таһааран, сүөһү ииттэн, оҕолорун улаа-тыннарар үлэлии-хамсыы сыл-дыллар.

Саха сиригэр спордун истори-ятыгар кизэнник билибит, уба-астанар спорт маастардыттан би-ирдестэрэ Максим Максимо-вич Тихонов буолар. М. Тихонов

икки сиэн эһэтэ, эбэтэ буолан толору дьоллоохтор.

Владик Ядреев 1965 с. Үөдэйгэ, оччолорго оройуонна би-ир бастың суопшардаттан би-ирдестэрэ Ядреев Петр Гаври-льевич-II уонна республикада билибит ныйрэй көрөөччү Гер-трузда Семеновна дьизэ кэргэттэ-ригэр сэттис оҕонон төрөөбүтэ. Оскуолада үөрэнэр сылларыгар 70-с сыллар бүтүүлэригэр сана физрук А.И. Барашков ананан үлэлиэбиттэн бу оскуолада хай-

Петя Аргунов ити убайдарын суолуна, бастаан кыракий или-лэригэр имиллибит перчаткала-ры кэтэн, А.И. Барашков секци-ятыгар суруттарар. Бафалаах уол хара маннайгыттан чахчы кыах-тааһын көрдөрөн, оскуола сафо-лорун күрэхтэһиллэриттэн сафала-ан уонча сыл чемпион үрдүк аатын ылар. 1983-1984 сс. улахан уолаттарга республикада икки төгүл үһүс миэстэлэри ситиһэр. Бастакы улахан күрэхтэһиити-нэн 1982 с. Оренбург куоратка ытыллыбыт летчик-космонавт В. Комаров кэриэһигэр Бүтүн Со-юзтааһы турнир буолар. 1985 с. Ньурбада Н.Н. Чусовской бири-нигэр иккис миэстэни ылар.

Аҕыйах сыл тохтобул кэннит-тэн 1991 с. Намга биһиги баста-кы маастарбыт В. Васильев бири-нигэр 63,5 кг ыйааһынна кыт-тан республика аһаҕас турнирыгар иккис буолбута. От-тон 1992 с. Аммаба улуус баста-кы маастара В. Андреев кэриэ-һигэр эмиэ иккис миэстэни ыл-быта. Петр Дмитриевич олобун аргыһын Азарова Анастасия Ни-колаевнаны көрсөн, 1990 с. ыал буолан алаһа дьизэ тэримиттэ-рэ. Билигин үс оҕону бүүбэйдээн

Кизэн туттар дьоммут — биир бойдулаахтарбыт

КҮНДҮ КҮТҮӨТТЭР

көнгүл тустууга сахаттан баста-кы ССРС Сэбилэниилээх Күүстэрин чемпионо, Сибири уонна Дальнай Восток чемпио-на, РСФСР үрүн көмүс призера, «Урожай» общество Россиятааһы сэбиэтин икки төгүллээх чемпи-она уо. да. үрдүк ситиһиллэрэ Саха сиригэр тустууктарыгар үтүө сабыдыалаабыта.

Максим Максимович 1969 с. Кыһыл-Сыыр бөһүөлөгүн төрүт олохтообун Баишева Галина Ти-мофеевнанын сүрэхтэрин хол-боон, аал уоту оттон, алаһа дьизэ тэринэн күн сиригэр үс оҕону төрөтөн, билигин түөрт сиэн оҕолоох бочуоттаах сыйһаллар-нарыгар бэйэлэрин хаһаайысты-баларын көрөн ныйр-бааччы олоһоллор.

Өссө оскуола сылларыттан Ле́ня Обо́тов атабынан уһун ди-станцияда күүһүн холоно сыл-дыбыта. Ол 70-с сыллар орто-лоругар оройуон оскуолаарын сайынны спартакиадаларыгар үс уонна биэс километр дистан-цияларга кыттан куһараана суох түмүктэри көрдөрбүтэ. Оттон 90-с сыллар сафаланыларыгар республикабыт үрдүнэн мас тардыһыта сагалы тыны ылан, улахан хамсааһыны оҕорон сүһүөһү туура бириэмэ-тигэр Леонид ити көрүнгүнэн дьарыктаммытынан барбыта.

Улууска биир бастакынан маастар нуорматын толорбут Н.Э. Константинов ити сылларга спорт дьизитигэр инструкторы-нан үлэлээн Леонид Обо́тов, Николай Сысольяны, Инокен-тий Ядреевы, Семен Григорьевы, Игнат Харитоновы уо.да. бэйэ-тигэр тардан, кэлин элбэх киһи дьарыктаммыта. Леонид Павло-вич утумнаах дьарыга таах ха-албатаҕа, улуус сайынны уонна кыһынны спартакиадаларын хас да төгүллээх чемпионо бу-олбута.

1992 с. Чурапчыга ытыллы-быт тыа сиригэр IV оонньуулары-гар бастакы ыйааһынна үһүс миэстэни мүлчү тутан, төрдүс буолбута. 1993 с. Ханаласка уон-на 1997 с. Ньурбада ытыллыбыт Манчаары оонньууларыгар кыра ыйааһынарга уон чулуу мадыһылар ахсааннарыгар би-гитик киирибитэ.

Леонид Павлович 1982 с. Үөдэй нэһилиэгэр кулуупка үлэлии кэлбит, биһиги нэһили-экпит төрүт олохтообун Пиниги-на Любовь Пантелеймоновна-нын ыал буолбуттара. Биер кыыс, үс уол оҕону төрөтөн, билигин

ыһар уонна бокса көрүнгнэрэ күүскэ сайдыытыгар. Бу оскуо-латтан кынаттанан Владик 1982 с. Граф Визрэтээр суопшардар курстарыгар үөрэнэ киирэр. Манна киһи Федот Дьяконов эрчийиитинэн «Трудовые ре-зервы» спортобщество күрэхтэ-һиллэригэр кыттан, Нам оройу-онугар, Жатайга, Дьоккуускайга боксаҕа 48 кг. кыттан чемпион үрдүк аатын ылбыта.

Салгыы «Урожай», «Спар-так» обществоларын араас та-һымнаах күрэхтэһиллэригэр кыттан Дьоккуускай, Ростов-на-Дону, Чимкент, Алма-Ата куо-раттарга тийиэн үс миэстэ иһит-тэн тахсыбатаҕа. Чулуу тренер А. Михайлов салалтатынан ма-астарга кандидат нуорматын толорбут. Кэлин Москвада үтүөлээх маастар Сивко уонна Магаданга Попенченко бири-иэтигэр кыттан миэстэлэспитэ. Оттон 1984 с. Забайкальскай бай-ыаннай уокурук чемпионунан буолбута. 1986 с. биһиги нэһили-экпит биер убаастанар дьизэ кэргэ-нин Д. М. уонна Ф. Я. Федотов-тар софотох кыыстарын Элиза-бет Дмитриевнаны кэргэн ылан, икки уол оҕолонон, билигин Дьо-куускайга үлэ-хамнас үөһүгэр сылдыллар.

Захар Москвитин, эмиэ Вла-дислав Петровичтын бииргэ үөрэнэн, эрчиллэн, кыайыы чыпчаалыгар тахсыбыта. Оску-олаҕа үөрэнэ сылдьан оройуонна хаста да чемпионна-ан, талан ылбыт көрүнгэр дьүккүөрдээх дьарыгынан би-иртэн биер кэрдиискэ тахсан испитэ. Ол курдук Ньурбада Со-ветскай Союз Геройа Н.Н. Чусов-ской бириийнигэр чемпиоон үрдүк аатын ылан, бастакы разряд ну-орматын толорбута. Эһилигэр оскуоланы бүтэрэр сылыгар бу күрэхтэһиигэ үһүс миэстэни ылан кыахтааһын өссө төгүл би-гэргэтэр. Ити сыл улахан уола-тарга республика чемпионаты-гар 51 киилэбэ кыттан үһүс ми-эстэбэ тиксэр. Захар Степанович олобор умнулубат түгэнинэн 1984 с. Мордовияда ытыллыбыт «Урожай» общество Бүтүн Союз-тааһы турнирыгар үһүс бириис-тээх миэстэни ылан, спорт ма-астарыгар кандидат нуорматын толорор. 1987 с. бэйэбит кыыс-пытын Корякина Лена Прокоп-евнаны көрсөн ыал буолаллар. Икки кэрэчээн кыргызтар та-пталларынан угуттанан, Намга Москвитиннар дьизэ кэргэннэрэ ааттанан үлэни өрө туталлар.

улаатыннарар, аныгы олоххо бигэ эрэллээхтэр.

Уһун сүүрүүгө ветераннар ортолоругар Саха республика-тын уонна Россия спордун ма-астарын Семен Михайлович Ох-лопковы Нам улууһугар билбэт киһи суоҕа буолуо. Кини элбэх спорт көрүнгнэригэр дэгиттэр сайдыылааһын хос суруйбаппын. Семен Михайлович 1989 с. Сысо-лятина Анна Петровна көрсөн харахтарынан хайҕаһан, сүрэх-тэринэн сөбүлөһөн ыал буолал-лар. Үс уолу төрөтөн, атахтары-гар туруоран, икки улаханнара үрдүк үөрэххэ үөрэнэллэр. Кыра уол Максим Намнааһы оҕо спортивнай оскуолатыгар үөр-нэр. Орто уол Айаал алтынны саңатыгар Благовещенскайга ытыллыбыт А. Ковалев кэриэ-һигэр Бүтүн Россиятааһы VII турнирга чемпиоон үрдүк аатын ылан, Россия спордун маастарын нуорматын толорбута.

Семен Михайлович кыра бы-раата Иван Михайлович туһунан элбэҕи хатылаабаппын. Кини бу сайын Бүлүүгэ ытыллыбыт Манчаары оонньууларыгар үһүн сүүрүүгө ветераннар ортолору-гар чабылхай кыайытын бары көрбүһүт. Кини республика араас таһымнаах күрэхтэһиллэ-рин кыайылааҕа. 2008 сыл түмүгүнэн «Сыл бастың спорт-смена» номинация хаһаайына Иван Михайлович 1993 с. эмиэ биһиги нэһилиэкпит төрүт олох-тооһо Охлопкова Марианна Пет-ровнаһын ыал буолан, эмиэ үс оҕолонон дьоллоохтук олоһоллор.

Бу суруйуулар эбиэм этэ, хай-ыһар спордугар 80-с сылларга дууһатын биэрбит, оройуон, рес-публика күрэхтэһиллэригэр эл-бэх көлөһүнүн тохпуг, «Уро-жай», «Трудовые резервы» уоба-ластааһы сэбиэтин элбэх төгүллээх кыайылааһын Дмитрий Тихоновы уонна волейболга улуус күрэхтэһиллэрин хас да төгүллээх кыайылааһын, икки улуус кыттылаах «Колми кубо-гы» икки төгүллээх чемпио-нун, «СахаВА» РВА финалыгар уонна эдэрдэргэ суперфиналы-гар тийиэ кыттыбыт Эдуард Кельцьевы.

Манньык күтүөттэр хас уду-с, нэһилиэк аайы эбиллэн, көлүөнэттэн көлүөнэбэ тийиэ са-ханы элбэтэн уонна сайыннаран олордохторо. Оннук буолуохта-ах, оннук эрэ буолдун!

А. СОФРОНОВ-Онтуон,
Кыһыл-Сыыр бөһүөлөгэ

Дорубуйа баар — күндү баай

БУОРТУЛААҒЫ БАТЫҒЫМАН!

Ийэ дьизэ — ыраас санаалаах, сымнаҕас майгылаах, оҕону-уруу-ну төрөтөөччү, удьуор салһааччы, үтүөһү эрэ түстээччи, быһата, күннэ эрэ тэнниир киһибит буоллаҕа. Биһиги, ийэлэр, оҕолорбут тустара дьизэ көрөн-хараһан, үлэлээн-хамсаан кэллэхпит, аны си-энэрбит тустарыгар олоробут. Оттон «Уйгулаах олох түстэннин» дьизэ ыстагылаа улуус үрдүнэн 799 үлэтэ суох, мөлтөх бэрээдэк-тээх — 75, ийэ быраабыттан быһыллыбыт 9 ийэлэр баалара сурул-лубут, киһини дьиксиннэрэр. Бу 84 ийэ олох араас омурдарыгар оҕустаран туора суолга үктэннэхтэрэ.

Киһи дьиксинэрэ баар, эдэр кыргызтар пибэлииллэр, табах-тыылар. Бэл, кыра оҕолорун көтөхпүтүнэн, сиэпитинэн буруола-ан бусхаталлар, ыарахан истэрин көтөбө сылдьар ийэлэрбит табах-тарын уобан буруу-тараа буолан тураллары киһи элбэхтэ көрөр. Билэр киһигэр ыйан этэххэ, «эң тугун дьыалатай, киһи барыта тардар, ким да, туох да буолбат» дьизэ хоруйдулар. Оттон медик-тэртэн ыйыттаха, хат дьахталлар табахтаан, ыарыһах, бронхитта-ах оҕолору төрөтөллөр дииллэр.

Оччотугар ыччаттарбыт тоҕо табахтыыларый? Мин үтүктүүттэн дии саныбын. Ыччат үтүктэр дьон, ийэлэрбит, афаларбыт, быраастарбыт, учууталларбыт бары кэриэбэ табах «аһы-лыктаахтар». «Ууга түспүтү үтүктэн, ууга түспэкиң» дьизэ саха өһүн хоһооно баар да, билигин олохпутугар утары курдук буолла.

Удьуору уһатар, кэскили кэнтэр оҕолорбут дорубуйалара ийэттэн, аҕаттан тутулуқтааһын өйдүүр уолдаспата дуо?

Т. НИКОЛЬСКАЯ

СЭЛИГИ ТОХТОУОХХА!

Сэллик-олоһурбут бактериальной инфекция, атын инфекция-лары кытта тэннээтэххэ аан дойду үрдүнэн саамай элбэх киһи өлүүтүн таһаарар. Инфекцияны тарҕатааччы, сэллик микобакте-рията (Кох палочката, Кох бацилла) салгыһынан тарраран. Бас-таан киһи тыҕатын эчэтэр, ол эрээри инфекция киһи атын орган-нарын эмизэ сиэн сөп.

Планета олохтоохторун 2/3-тэ сэллик микобактериятын су-туллубут дьизэ ааһыллар. Ол эрээри инфекциялаах дьонно үгүстэ-ригэр сэллик бэйэтэ сайдыбат. Мөлтөх иммунитет системалаах (ор-дук ВИЧ-инфицированнай) дьонно, бацилла организм бары хары-станар өрүттэрин туораан, элбээтэһинэ сэллик ыарыһы көбүтөр. Сыл аайы актыбынай сэллигинэн 8 мөл. киһи ыалдыр, кинилэр-тэн 3 мөл. өлөр. Баай, туруктаах олохтоох, үчүгүйдик аһыыр дьон сэллигинэн ыалдьыбаттар дьизэ сыһаа өйдөбүл. Ол туһуфта-столи-цалар элитнай эргиннэригэр үгүс киһи уонна билилилээх дьон эл-бэхтик ыалдьыллара буолар. Кох палочката социальнай статуһу-нан араарбат уонна баай да, дьадаҕы да дьону сүһүрдэр.

СЭЛИК—СОЦИАЛЬНОЙ ҮАРЫЫ

Бастакытынан, кыаммат дьон кыараҕастык, куһаҕан усулуо-буһуулаа олоһуура аан бастаан сэллигинэн ыалдьыга олуку ууар. Иккилинэн, табах, арыгы, стресс о.д.а. социальнай өттүнэн көмүскэ-лээ суох буолуу организм утарылаһытын мөлтөтөллөр. Үсүһүнэн, кыаммат дьон сэллиги утары препараттары атылаһар кыахтара суох. Бу фактордар бары социальнай таһым намыһах буолаһына ыалдьыы үрдүүрүн туһулууллар. Ол эрээри сэллик, бастан тур-ран, инфекционнай ыарыы, оһон киһини утары охсүүһү обществода да, биридириллэн да пациены кытта медицина эрэ көмөтүнэн ытыл-лар. Микроб бытааннык элбириинэн, ыарыһахтар аҕыйах бакте-рияны таһааралларынан, дорубуйа киһи сутуларыгар уһун кэм ба-рар. Учуонайдар сыаналыыларынан, ыарыһах киһини кытта 6 ый устата күн аайы 8 чаас сылдьыбыт дьон систаллара 50% тэннэһэр, холобуру, үлэбэ. Манньык кутталга ыарыһаһы кытта 2 ый устата 24 чааһы быһа (дьизэбэ) сылдьыбыт киһи эмизэ киирэр. Инфекция ак-тыбынай стадиятыгар эрэ сылдьар түбэлтэтигэр ыарыһах ыары-ыны сыһыарар. Ол эрээри саатар 2 нэдиэлэ устата эмтэммит дьон куттала суохтар.

Сэллиги диагностааһын, бастаан туран, Манту пробата дьизэ ааттанар тиригэ туберкулиновой тест. Бу түмүгэр 6-8 нэдиэлэ бу-олан баран киһи инфекциялааҕа биллэр. Оһтон 100% мэктиэни би-эрэр тестванар Кох палочкаларын булууга сили ылыы буолар. Сэл-лик актыбынай формаларын эмтээһин 90% үчүгүэй түмүгү биэрэр, өскөтүн антибиотик сөпкө уонна сөптөөх дозаны талыллыбыт бу-оллаһына. Ыраас уонна пациент бэйэ-бэйэлэрин өйдөһөн, ыкса си-бээстээхтик үлэлээтэхтэринэ эмтээһин үтүө түмүгү биэрэр.

СЭЛИГИ СЭРИТИ

Бастаан туран, сэллик палочкатынан сүһүрбүт дьону эрдэттэн булууга уонна сөптөөхтүк эмтээһингэ олоһуруу. Оҕолорго сэллиги утары сэрэтэр үлэ саамай көдүүстээх көрүнгүнэн өссө роддомна прививка (БЦЖ) ылыы буолар. Прививка ылбатах оҕо сэллигинэн ыалдыр куттала быдан үрдүк. Өскөтүн прививка ылбатах оҕо ыары-һах атыгар сырыттыһына тута сыстар уонна ыалдан барар. Оһон оҕо дорубуйатын харыстыыр инниттэн 2 сылга биертэн итэбэһэ суох флюорография көмөтүнэн дьизэ кэргэн бары чилиэннэрин, ордук сөтөллөр дьону бэрэбиэркэлэтэр наада. Кыра оҕолору билбэт дьону кытта кэпсэтэллэрин бобуохха. Бэрэбиэркэтэн куотунна-ха ыарыы билибэтинэн улаатан инбэлиит буолуохха эбэтэр киһи өлүүтүгэр тиэрдиэн сөп.

Нам улууһугар сэллик ыарыы эпидемиологическай туруга мөлтөх. 2007 сыл бүтүүтүгэр 37 актыбынай ыарыһах, ол иһигэр 18 бациллэрийнай ыарыһах баара. 2008 сыл устата эбии 8 актыбынай, 5 бациллэрийнай ыарыһах эбиллибитэ. 2008 сылга иккистээн ыалдыы-5, ол иһигэр бациллэрийнай-4. Аан бастаан ыалдыыбыт-14, ол иһигэр бациллэрийнай-12. 2008 сыл бүтэһигэр 48 ыарыһах кэтээн көрүүгэ сылдьыбыта, ол иһигэр бациллэрийнайа 30. 2008 сылга 11472 киһи сэл-лик ыарыһыга бэрэбиэркэлэннэ, ол 74,3%-на тэннэһэр. 15-17 сааста-ах 1125 подросток ФЛГ-га түстэ, бу 98%.

2009 сыл 9 ыйын устата аан бастаан ыалдыыбыт 19 киһи булу-лунна, ол иһигэр 11 дьахтар, кинилэртэн 15-17 саастааҕа 2, ол иһи-гэр тыһынар органнарынан 18, кинилэртэн бациллэрийнай формалаах 10. 2008 сыл 9 ыйын кытта тэннээтэххэ ыалдыы 52,6% үрдээбит. 100 тыһ. нэһилиэннэһэ ыалдыы 84,3% тэннэһэр. Нэһиликтэри-нэн ылан көрдөххө, Намна 8, Модукка 4, Арбыннга, Кыһыл Дэриэ-бинэбэ, 1 Хомустаахха, Хамафаттага, Партизаннга, 2 Хомустаахха, Бөтүгнэ 1-дии. Ыарыһах элбээбитинэн оҕолор ортолоругар сэр-тэр-эмтиир үлэни күүһүрдэр наада.

Сэллик ыарыы сытыгырхайбытын хас биирдии киһини флюо-рограммаҕа түһэргэ ынгырабыт. Бэрэбиэркэтэн куотунуу тулалы-ыр дьону сүһүрдүүгэ, ыарыһы улаатыннарарыга тиэрдэр.

М.М. ПАРНЯКОВА, Роспотребнадзор 1-кы разрядтаах старшей специалистна

ИДУО ИҺИТИННЭРЭР ЧУУМПУ НЭДИЭЛЭ

Ааспыт нэдиэлэ улахан быһылаана суох ааспыт. Ол курдук 3 киһи кырбаммыт, 1 ороһу тэбэти, 1 аҕа, 1 иттигэр...

Алтынньы 29 күнүгэр Граф Бизэрэгер олорор Дедов А.П., 1987 с. төрүүх, төбөтүгэр эчэйии ылан хирургическай отделениега кирбит, төбөтүн ким эчэптитин билбэт. Алтынньы 29 күнүгэр 1 Хомустаахха гр. Колесов А.И. гр-ка В.С. Колесованы кырбаабыт.

Алтынньы 30 күнүгэр Аппааны олохтооҕо гр-ка Попова Р.Д. сайабыллыанна суруйбут, онно этиллэринэн балаҕан ыйын-алтынньы ыйдар кэмнэригэр ЭКСЭЛ диэн сиртэн 3 тонна отун уорбуттар. Хоромньу 15000 солк. Алтынньы 29 күнүгэр биллэрбит-тэринэн, Бөгүн олохтооҕо гр-ка Румянцова Е.П. алтынньы 11 күнүгэр дьиэтиттэн тахсан барыт уонна ханна баара биллэ илик.

Нэдиэлэ устата 30 киһи мизэрэммит. ГАИ 373 транспорты бэрэбиэркэлээбит, 55 боротокуол толорбут, ол иһигэр 4 итирик суоппарга, ыстарааптыыр стоянкаҕа 6 массына турбут.

Билгэ - сылык

СЭТИННЬИ — БАЙАНАЙ ЫИА

Былыргы сахалар халанда-ардарынан сыл сэттис ыйа буолар. Бу ыйтан саҕалаан кыһыңгы көми ааҕаллара. Хотугу сахалар бу ыйы Ох ыйа диэн ааттыыллара.

Сэтгинньигэ халлаан лаппа тымныһар, кизэһэ, сарсыарда дьыбарданар. Киһи хаамтаҕына хаар кылычгырыр. Ый бүтэһин эргин нэһилиэнньэлээх пууннарга туманырар. Сэтгинньи санатыгар Өлүөнэ өрүс турааччы. Бу кэмнэ сыарҕа суола аһыллааччы. Сир үрүт араҕата төһө даҕаны тонмугун үрдүнэн түгэйттэн сир сылаас тыһа биллэргэ дылы буолааччы.

Сэтгинньи ас-үөл элбэбинэн уратыланааччы. Бу кэмнэ дьоннор идэһэлэрин өлөрөллөр, күһүңгү муңхаттан балыгы хо-стооччулар, тайахтыыллар, мас көтөрдүүллэр. Онон ас-үөл эл-

бээбит кэмигэр уруулар, малаа-һыннар ахсааннара элбээччи.

Сэтгинньи Байанай таҕаралаах. Бу ыйга ас, уруу уонна булт диэн эйгэлэр сөп түбөсүһэллэр. Байанай — тыа, ойуур, көтөрсүүр таҕарата. Байанайы биһиги өбүгэлэрбит олус үөрүһүннэн, көһии биэрэр курдук саныылылар. Ону булдудалды кытары сибээстииллэр. Байанай таҕаралаах киһи (ол аата бу ыйга төрөөбүт киһи) сылыктаан толкуйдуур, бэйэтин кыаҕар эрэнимтигэ буолар. Киһи сүрүн болгомотугун булуу-талыы дьобуругар хатыыр.

СЭТИННЬИ БИЛГЭЛЭРЭ

Бый икки хос дьыллэннэригэр эбэтэр болоорхой дьыллэннэригэр тымныы кэлэр, оттон ый дьыллэнигэр кыһыл өгнөөх буоллаҕына тыалыгар. Дьыллэни быһыттаҕастаах буоллаҕына сотору-сотору хаардыыр. Сэтгинньи тибиитэ саамай элбээн үс буолааччы, итиччэтигэр сааскы өттүгэр тобус тибиити түһээччи. Тыала суохха оһох турбатыттан тахсар буруо хоройбут буоллаҕына, сотору кэмнэн хаардыыр. Буруо көбүс-көнөтүк тахсара —

- кураан күннэргэ.
- 2 — Бу күн былыттаах буоллаҕына — кыһына ичигэс
- 8 — Хаар түстэбинэ — саас хойутаан кэлэр, оттон кыһынын буолар
- 9 — Өлүөнэ өрүс мууһуулар
- 21 — Сылаас күн буоллаҕына, ахсынньы 19 күнүгэр диири салданар. Кырыа түстэбинэ — хаар өлгөмнүк түһэр. Бу күн сарсыардаттан туманнаах буоллаҕына — ичигэһи күүт
- 22 — мас кырыаланнаҕына — тымныы түһэр, оттон туман түстэбинэ — сылаас буолар
- 25 — Хаар түстэбинэ, ахсынньы 4 күнүгэр диири улаханньык тымныйбат

БЭЛИЭТЭНЭР КҮННЭРЭ

- 4 — Норуот сомоҕолоһуутун күнэ
- 5 — Байыаннай разведчик күнэ
- 6 — Судебнай пристав күнэ
- 7 — Өктөөп күнэ
- 8 — Миитэрэһэй күнэ. Идэһэ сиэһинэ. Күһүңгү муңха
- 9 — Хаачыстыба Бүтүн аан дойдутаағы күнэ
- 9 — Фашизмы уонна антимитизмы утары охсуһуу күнэ
- 10 — Милиция күнэ
- 10 — Ыччат Бүтүн аан дойдутаағы күнэ
- 12 — Банк үлэһиттэрин күнэ
- 13 — Көрбөттөр Норуоттар икки ардыларынаағы күннэргэ
- 15 — Призывниктар Бүтүн Россиятаағы күннэргэ
- 15 — Философия Аан дойдутаағы күнэ
- 16 — Табаҕы тардыһыны утары охсуһуу күнэ
- 16 — Муора пехотатын күнэ
- 17 — Студеннар Норуоттар икки ардыларынаағы күннэргэ
- 19 — Ракетнай сэриилэр уонна артиллерия күнэ
- 20 — Мэхэлэйэп күнэ. Бастагы улахан тымныылар
- 21 — Эбэрдэлэһии Бүтүн аан дойдутаағы күнэ
- 21 — Нолуок органнырын үлэһиттэрин күнэ
- 25 — Олонхо күнэ
- 26 — Информация күнэ
- 29 — Россияга Ийэ күнэ

Бэчээккэ бэлэмнээтэ
Г. ЭВЕРСТОВ

ИҢИРЭХ ТЫЛААР

Ытыктыыр, убаастыыр улахан убайытын-доруобутун, эргин, үлэ ветеранын, улус булчуттарын соһун кырдыаас чилиэтин, улуска ытыллар культурнай-спортивной мероприятиялар актыыбынай кыттыылааһын, колхознай-совхознай тутулларга үлэлэспит, потребительскай кооперация туйгунун **ЗАМЯТИН ИОСИФ НИКИТИИ** 70 сааһын туолар үөрүүлээх күнүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт киһиэхэ үчүгэй доруобуйаны уонна кини дьиз кэргэттэригэр бука барыларыгар бары үтүөнү, кэрэни!

Эбэрдэни уонна үтүө баҕарыылары кытта бырааттары-дуботторун Ф.К., Е.Ф. Протопоповтар, Н.А. Аргунов, Г.Г. Адамов дьиз кэргэттэрэ

«Байдам» уонна «Илгэ» потребительскай обществолар бырабыллыанналар уонна профкомнара Нам улууһун потребобществотыгар өр сылларга энкилэ суох үлэлээбит потребитель эргин туйгунун, ветеранын **ЗАМЯТИН ИОСИФ НИКИТИИ** 70 сааскын томточку туолбут үөрүүлээх күнүгүнэн итиитик-истинник эбэрдэлиибит!

Баҕарабыт кытаанах доруобуйаны, сир үрдүгэр баар бары үтүөнү, уһун дьоллоох-соргулаах олоһу, олоһун доҕоро Екатерина Филипповна уонна оҕолорун, сиэһинэрин тапталларынан биһигээн өссө да үлэлии-хамсыы сырыт дьэн алгыс тылларынан этэбит. Потребительскай кооперация улуска сайдарыгар сэмэй кылаатын иһин улахан махталбытын биллэрэбит!

БИЛЭРИИЛЭР РЕКЛАМА

УЛУС УБААСТАБЫЛЛААХ ОЛОХТООХТОРО!

Улуустаагы «Тулдук хаара» мелодистар түмсүүлэрэ, «Даадар» сыйыһаан киһинэ сэтгинньи 6 күнүгэр, кизэһэ 19 ч. «Дьизэрэ, мин ырыам» диэн сахалартан биһир бастакы дьахтар-мелодист, биһир дойдулаахпыт **Светлана Кудрина** айар кизэһитигэр ыһыгар!

Программа: автор саҕа ырыалара, сценкалара оонньоочуохтара. **Кыттыһыны ылааллар мелодистар:** А. Дунаев, А. Замятин, М. Макаров, П. Охлопков, А. Татаринов, «Намыһа», «Дьүөгөлэр» вокальнай ансамбллар.

Баянна доһуһуоллоуҕа СР культуратын туйгуна Н. Пестряков. **Кэлиҥ, сылдыһың, доһуһа сыһыанын!**
Клирии билиэт — 100 солк.

К СВЕДЕНИЮ ПРЕДПРИЯТИЙ, УЧРЕЖДЕНИЙ

И ОРГАНИЗАЦИЙ, ИНДИВИДУАЛЬНЫХ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЕЙ И КРЕСТЬЯНСКИХ ХОЗЯЙСТВ

Управление пенсионного фонда РФ в Намском улусе напоминают, что с 2010 г. прием индивидуальных сведений о стаже и заработке будет производиться каждые полгода, а с 2011 г. поквартально и только в электронной форме с электронной цифровой подписью. **В связи с чем Вам необходимо:**

1. Заключение с управлением ПФР «Соглашение» об обмене электронными документами в системе электронного документооборота ПФР по телекоммуникационным каналам связи или на машинных носителях информации с электронной цифровой подписью.
2. Приобрести программное обеспечение, необходимое для работы в системе электронного документооборота.

Тел. 42-6-86

Магазин «Противостояние» дает 3 года гарантии на любой приобретенный у нас телефон. Всегда в наличии: сим-карты МТС, «Мегафон» по 100 рублей, комплектующие к ПК, электротовары, доставим компьютерную технику под ваши характеристики.

Ждем Вас с 9 до 19 ч. на 2-м этаже ТД «Радуга»

Эт эрбибит. **Тел. 89142368099**

Услуги распиловки мяса. **Тел. 89142368099**

Сдаю дом 8х12 (газ, телефон) — 4 т.р. **Тел. 89142869262**

Убаһа этэ атыыланар (комплект). Сыаната кэспэти быһытынан. **Тел. 41-6-91, 24-9-40**

Продается а/м УАЗ-2206-04 2000 г.в. г/п 8-местный в хорошем состоянии — 130 т.р. Торг. **Тел. 42-7-38 (дом), 89246635012**

Даадарга Рыкунов уулуссатыгар чааһынай дьизни куортамна биэрэбит. **Билсэрт тел. 89243603486, 89243677250**

Семья снимет однокомнатную квартиру в р-не магазина «Юбилейный». Чистоту и порядок гарантируем. **Тел. 42-7-51**

Проведение свадеб, юбилеев, торжеств. **Тел. 25-3-95 (раб.), 25-2-55 (дом)**

Считать недействительным утерянный паспорт, выданный Намским ОВД на имя Макаровой Акулины Иннокентьевны

Убаастыыр дьоммуугар Сидорова Дария Федоровна, Сидорова Наталья Прокопьевна, биригэ төрөөбүттэригэр, чугас дьонугар тапталлаах балара, эһээлэрэ

СИДОРОВ Прокопий Егорович улун, ыарахан ыарыттан олохтон туораабытынан дириг кутурбаммытын тиздэбит.

Винокуровтар дьиз кэргэттэрэ

Кундуктук саныыр кэргэним, ийэбит, эбээбит, Уус-Алдан Боробон нэһилиэгин олохтоо, үлэ ветерана **БЕРЕЗКИНА** Анна Герасимовна улун, ыарахан ыарыттан 71 сааһыгар күн сириттэн барытын диригник курутуйан туран бары аймахтарыгар, чугас дьонноругар, урут Намга оскуолага үөрэммит табаарыстарыгар биллэрэбит.

Уус-Алдантан кэргэнэ, оҕолоро, Намтан кыһа, күтүөтэ, сиэһинэ

БЕРЕЗКИНА Анна Герасимовна өлбүтүнэн дириг кутурбаммытын тиздэллэр.

Специалист субэлиир

ЛИИСТИК — КУТТАЛЛААХ БИАРЫ

Гельминт эбэтэр лиистик диэн киһиэхэ уонна кыылга үөскүүр паразит чирбэни ааттыыллар. Саха сирингэр лиистик хас да көрүңгү баар: балык лиистигэ (дифиллоботриоз), сүөһү лиистигэ (тенирикок), карликовай цепень, эхинококк, коз, альвеококк, энтеробиоз, аскарида, лямблия.

Биһиги улууспутугар дифиллоботриоз киэҥник тарфаммыт. Нам улууһун нэһилиэнньэтэ дифиллоботриоз ыарыга сыстарга сылааһы республика көрдөрүүтүгэрэн 1,5-2 төгүл үрдүк. Бу бэйэ гигиенытын уонна санитарнай быраабыланы тутуспаттан тахсар. Дифиллоботриоз, ол эбэтэр кэтит лентец лиэнтэлии быһыылаах паразит, бу ыарыттан киһи сиикэй балыгы, кыратык тууһааммыт балыгы, ситэ буһарыллыбатах балыгы уонна балык көрөһүн сиикэйдии кыратык тууһаан сиэн ыалдыар.

Дифиллоботриоз саамай бөдөн паразит, уһуна 10 митэрэбэ тийэр, паразит төбөтө уһаты сытар 4 оборотт присоскалардаах. Киһи киһи, куоска, ыт, саһыл, эһэ о.д.а. кыыллар синнигэс оһоһосторугар олохсуулар. Лентец киһи иһигэр хас да сыл сылдыар уонна хас да паразит олохсуйуон сөп. Кэтит лентец хаһан эмэ этиттэн уһун лоскуйу араарар, ол оннугар эмиз оччо үүнэн тахсар.

Лентец сыммыттарга киһи этиттэн-хааныттан сиппээтэ тахсаллар уонна тууһа суох ууга салгыы сайдаллар. Сыммытты циклоп диэн ууга

баар хамныыр харамай ыйыстар, оттон циклобу балык ыйыстар. Ол кээнэ лентец личинкэтэ 1 см кэрингэ усталаах үрүң чирбээһэ-плероцеркоидка кубулуйар. Плероцеркоид балык былычыннарыгар, ис органнарыгар, искэвэр өтөн киһирэр уонна 1-1,5 см тийэ улаатар. Личинкэ бу көрүңгү киһиэхэ олус кутталлаах. Сыстыбыт киһиэхэ паразит 2 ый буолан баран ситэр. Ол кээнэ лиистик сыммыттар уонна кэрчиктэрэ тахсар буолаллар. Листигинэн ыалдыбыт киһи уонна киһини кытта олоһор дьон анализтанан баран эмтэниэх тустаахтар.

Дифиллоботриоз ордукманньк нэһиликтэргэ элбэх: Намга, Түбүзэ, Көбөкөңгө, Фрунзега, Алпааньга, Арбыннга, Хамаҕаттага, Партизаннга, Граф Бизэрэгер, Бөгүңгэ, Модукка, Хатырыкка, 2 Хомустаахха. Улуус уопсай көрдөрүүгэ 100 тыһ. нэһилиэнньэһэ 2009 сыл 9 ыйыгар 310,7 эбит буоллаҕына, Бөгүңгэ 828,1, ол эбэтэр улус көрдөрүүтүгэрэн 2,6 төгүл, Фрунзега-1075,2, ол эбэтэр 3,4 төгүл, Көбөкөңгө-763,3, ол эбэтэр 2,4 төгүл, Кыһыл Дэриэбинэвэ-628,9-2 төгүл, Арбыннга-495,0-1,5 төгүл, Никольскайга-1,3 төгүл, Хамаҕаттата-1,2 төгүл, Граф Бизэрэгер-1,1 төгүл, Модукка-327,8-1,0 төгүл үрдүк.

Нэһилиэнньэ үксүн балыгынан дьарыктанар араҕата ыалдыар. Көнники кэмгэ дьон оҕолоругар сиикэй, кыратык тууһааммыт балыгы сиэтэр буоллулар. Ол түмүгэр быйыл 2 саастаах 2 оро Намга уонна

Бөгүңгэ кэтит лентеһинэн сутулуннулар. Манньк түгэн кыра оҕолорго урукку сылларга суох этэ.

Листигинэн сутулууттан хайдах харыстаныаха сөбүй?

1. Балыгы кыра куһуоктарга быһан, балык этиттэн оҕоһуллар кэти-лиэти 15-20 мүн. устата ыһаарылынар.

2. Ууга буһарар балыгы кырагына быһан оргуйа турар ууга 20 мүн. буһарабыт.

Балык личинкэтин өлөрөргө тоноруу режимэ: сордон, сылыһар, ерш, окунь -12С тымныыга 72 чаас, -16С-36 ч., -22С-18 ч., -27С-12 ч. сытыахтаах. Кета, горбуша, кунджа, сима -15С-50 ч., -26С-16 ч. сытыахтаах. Быранааҕа, уомул, сиг, голец, муксун, тугунок, хариус, чир, лосось, форель -12С-60 ч., -20С-36 ч., -27С-7 ч., -30С-6 ч. сытыахтаах.

Балыгы тууһааһын режимэ: —күүстээх тууһааһыңна-гузлук хойууга-1,20, температурата-+2,-4, тууһааһын уһуна-14 суукка, эккэ туус бырыһыана-14%-тан үрдүк

—орто тууһааһыңна-гузлук хойууга-1,18, температурата-+2,-4, тууһааһын уһуна-14 суукка, эккэ туус бырыһыана-10-14%.

—мөлтөх тууһааһыңна-гузлук хойууга-1,16, температурата-+2,-4, тууһааһын уһуна-16 суукка, эккэ туус бырыһыана-8%.

Балык искэтин тууһааһыңна 5% тууска 12 ч. устата туруорулар. Ыты, куосканы, иитэр кыылы сиикэй балыгынан аһатылыа суохтаах. Үөһэ этиллибит быраабылалары бары тутуһарбыт буоллар улуска балык листигиттэн ыарыы аҕыһа этэ.

В.С.ДАНИЛОВА, ФФГУЗ
гигиена уонна эпидемиология киһини эпидемиолога

Редактор В.Г. КАСЬЯНОВ

ОТДЕЛАР: информация, сурук, төрүт культура — 41496; ; бухгалтерия — 41141; факс — 41141; редакционной-издательской ситим — 41332

Тэрийэн таһаарааччылар: СР Правительствота, «Нам улууһун «Энсиэли» хаһыат редакцията» государственная учреждение. Маасабай информация средстволарын туһунан РФ сокуоннарын тутуһуну хонтуроолуур уонна регистрациялыыр РФ бэчээккэ Госкомитетин СР региональной администрации 2003 с. бэс ыйын 20 күнүгэр регистрацисааммыт нүөмэрэ — **ПИ №19-0428.**

Сурукка аакыттын-суолгутун, үлэбитин, дьизигит аадырһыһын чопчу ыйын. Редакцияга киһирбит суруктар төһөрүллүбэтэр. Автор этэрэ хаһыат санаатыһын мэлдьи биһир буолбат.

“ЭНСИЭЛИ” - Нам улууһун хаһыата.

678380, Саха Республиката, Нам улууһа, Нам сэл., Заложнай уул. 4.

E-mail: editor@namtsy.sakha.ru

«Энсиэли» хаһыат редакциянай-издательскай ситимигэр талыһынна, тангыһынна уонна бэчээттэннэ.

Формата А3. Кээмэйэ 1,0 бэчээт. лист.

Көгүл сыананан атыыланар

Индексэ — 54889. Тираһа — 2286

Бэчээккэ илии баттанытын графика — 12:00 ч. 03.11.2009 с.

Бэчээккэ илии баттанна — 11:30 ч. 03.11.2009 с.